

**ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ 2019
ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟ ΜΑΘΗΜΑ ΤΗΣ
ΙΣΤΟΡΙΑΣ**

12/6/2019

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΑΥΣΜΑ

ΤΣΙΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ - ΠΑΠΠΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΔΗΜΑΚΗ ΛΙΛΑ

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΩΝ 2019

ΘΕΜΑ Α1

α. Η μεγάλη πολυεθνική εργατική οργάνωση της Θεσσαλονίκης, η Φεντερασιόν, με πρωτεργάτες σοσιαλιστές από την ανοιχτή σε νέες ιδέες εβραϊκή κοινότητα της πόλης, αποτέλεσε σημαντικό δίαυλο για τη διάδοση σοσιαλιστικής και εργατικής ιδεολογίας στη χώρα όταν εντάχθηκε η πόλη στην Ελλάδα το 1913.

β. Οι Ορεινοί ήταν μία από τις δύο μεγάλες παρατάξεις που εμφανίστηκαν στην Εθνοσυνέλευση του 1862 – 1864. **Οι ορεινοί** απαρτίστηκαν από διάφορες ομάδες (υπό τον Δ. Γρίβα και τον με κοινό στόχο την αντίσταση στην πολιτική των πεδινών. Βρήκαν υποστηρικτές μεταξύ των μικροκαλλιεργητών, των κτηνοτρόφων, των εμπόρων και των πλοιοκτητών.

γ. Η ελληνική κυβέρνηση, μπροστά στο τεράστιο έργο της περίθαλψης και αποκατάστασης των προσφύγων που έπρεπε να αναλάβει, ζήτησε τη βοήθεια της *Κοινωνίας των Εθνών* (ΚΤΕ). Με πρωτοβουλία της ΚΤΕ, το Σεπτέμβριο του 1923 ιδρύθηκε ένας αυτόνομος οργανισμός με πλήρη νομική υπόσταση, η *Επιτροπή Αποκαταστάσεως Προσφύγων* (ΕΑΠ), με έδρα την Αθήνα. Βασική αποστολή της ήταν να εξασφαλίσει στους πρόσφυγες παραγωγική απασχόληση και οριστική στέγαση. Η ΕΑΠ λειτούργησε μέχρι το τέλος του 1930. Με ειδική σύμβαση μεταβίβασε στο Ελληνικό Δημόσιο την περιουσία της, καθώς και τις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει απέναντι στους πρόσφυγες.

ΘΕΜΑ Α2.

α. Σ / β. Λ / γ. Σ / δ. Σ / ε. Λ

ΘΕΜΑ Β1

α. Το Νοέμβριο του 1920 η φιλοσυμμαχική κυβέρνηση του Βενιζέλου έχασε τις εκλογές και την εξουσία ανέλαβαν τα φιλοβασιλικά κόμματα που έσπευσαν να επαναφέρουν τον ανεπιθύμητο στους Συμμάχους βασιλιά Κωνσταντίνο. Ο Βενιζέλος έφυγε στο εξωτερικό. Η νέα κυβέρνηση έκανε δημοψήφισμα για την επιστροφή του Κωνσταντίνου, στο οποίο η ετυμηγορία ήταν υπέρ του βασιλιά. Δίστασε όμως να αλλάξει την εξωτερική πολιτική και να επιδιώξει ειρηνική λύση. Το μέτωπο κατέρρευσε, με αποτέλεσμα την ολοκληρωτική ήττα.

β. Οι Σύμμαχοι, σε αντίποινα, έσπευσαν να αποσύρουν την κάλυψη του χαρτονομίσματος του ιδιόμορφου δανείου που παραχώρησαν στην Ελλάδα το 1917 προκειμένου να συμμετάσχει στον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο και έτσι, ένα σημαντικό τμήμα της νομισματικής κυκλοφορίας βρέθηκε χωρίς αντίκρουσμα. Ακόμα, η επιστροφή του βασιλιά Κωνσταντίνου έδωσε την αφορμή στους Συμμάχους να εκφράσουν καθαρότερα την αλλαγή της στάσης τους απέναντι στην Ελλάδα.

ΘΕΜΑ Β2

Οι πρόσφυγες είχαν ζήσει σε τόπους με πολιτιστική παράδοση πολλών αιώνων, την οποία μετέφεραν στη νέα τους πατρίδα. Η μουσική που έφεραν μαζί τους επηρέασε τον τρόπο έκφρασης των λαϊκών στρωμάτων και αναδείχθηκε σε λαϊκή μουσική της πόλης (ρεμπέτικα). Πρόσφυγες οργανοπαίχτες και τραγουδιστές κυριάρχησαν στη λαϊκή μουσική σκηνή μέχρι το 1940. Οι πρόσφυγες έκαναν αισθητή την παρουσία τους και στον πνευματικό χώρο. Οι λογοτέχνες Γ. Σεφέρης, Η. Βενέζης, Κ. Πολίτης, Γ. Θεοτοκάς, Σ. Δούκας, ο ζωγράφος και συγγραφέας Φ. Κόντογλου και ο μουσικός Μ. Καλομοίρης είναι μερικοί από τους πολλούς Μικρασιάτες που διέπρεψαν στα γράμματα και τις τέχνες, πλούτισαν τη νέα ελληνική γλώσσα και συνέβαλαν στην εξέλιξή της. Γενικότερα, σημαντική υπήρξε η προσφορά των προσφύγων στη διαμόρφωση της σημερινής ελληνικής ταυτότητας.

ΘΕΜΑ Γ1

(Ενδεικτικός πρόλογος)

Η Κρητική Πολιτεία τα πρώτα χρόνια της δημιουργίας της επέδειξε σημαντικό έργο στους τομείς της δημόσιας διοίκησης, της οικονομίας και της υγείας. Ωστόσο, δεν άργησαν να φανούν τα πρώτα νέφη που σκίασαν το αισιόδοξο κλίμα της πρώτης περιόδου δημιουργίας.

(από σχολικό βιβλίο) Το Σύνταγμα της Κρητικής Πολιτείας ήταν υπερβολικά συντηρητικό και παραχωρούσε στον Ηγεμόνα, όπως ονομάστηκε ο Ύπατος Αρμοστής, υπερεξουσίες, που εύκολα μπορούσαν να τον οδηγήσουν σε δεσποτική συμπεριφορά. **Σύμφωνα με το Κείμενο Α**, το οποίο βασίζεται στην άποψη του Βενιζέλου για τον τρόπο συγκρότησης της Κρητικής Πολιτείας, ο Κρης πολιτικός υποστηρίζει ότι ναι μεν με το παραχωρηθέν σύνταγμα το νησί αναγνωρίζεται ως αυτόνομο, ωστόσο η αυτονομία θα μπορούσε να εφαρμοστεί πλήρως μόνο με τη λήξη της αρμοστειακής περιόδου. Έτσι, στο νησί επικρατούσε κλίμα αβεβαιότητας.

Σύμφωνα με το Κείμενο Β, και την εκτίμηση του Άγγλου πρόξενου Εσμέ

Χάουαρντ, προκύπτει η απροθυμία του Ύπατου Αρμοστή Γεωργίου να συνεργαστεί με την κυβέρνηση. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τις εκμυστηρεύσεις του Γεωργίου στον πρόξενο είναι έκδηλη η αντιπάθεια του Αρμοστή για το συνταγματικό πολίτευμα το οποίο χαρακτηρίζει ως «*άχρηστες κοινοβουλευτικές κυβερνήσεις*». Ο ίδιος επιδίωκε να διοικήσει την Κρήτη με πειθαρχία, επηρεασμένος από τις εμπειρίες του από την υπηρεσία του στο πολεμικό ναυτικό «*είχε σκοπό να κυβερνήσει την Κρήτη σαν πολεμικό πλοίο, με τον ίδιο καπετάνιο, ό,τι κι αν είχαν κατά νου οι Δυνάμεις για το σύνταγμα με το οποίο είχαν προικοδοτήσει το νησί*».

(από σχολικό βιβλίο) Επιπλέον, η ασάφεια στον ακριβή καθορισμό αρμοδιοτήτων δημιουργούσε τριβές και προσωπικές αντιπαραθέσεις στο έργο της διοίκησης. Οι τοπικοί παράγοντες της Κρήτης, που πολέμησαν για την ελευθερία του νησιού και στήριξαν με ενθουσιασμό τον Πρίγκιπα, έβλεπαν τώρα με δυσφορία και πικρία να παραγκωνίζονται και να διορίζονται σε καίριες θέσεις Αθηναίοι σύμβουλοι του Γεωργίου, που αγνοούσαν τα κρητικά πράγματα και την ψυχολογία των Κρητών. Αλλά το πιο σημαντικό ήταν η διαχείριση του εθνικού ζητήματος της ένωσης της Κρήτης με την Ελλάδα. Στο ουσιαστικό αυτό ζήτημα παρατηρήθηκε εξαρχής διάσταση απόψεων μεταξύ του Γεωργίου και του Ελευθερίου Βενιζέλου. Ο Γεώργιος πίστευε ότι η λύση του εθνικού ζητήματος θα ωριμάζε με συνεχείς παραστάσεις και υπομνήματα προς τις Μεγάλες Δυνάμεις, ενώ ο Βενιζέλος, βλέποντας τα πράγματα πρακτικότερα και ρεαλιστικότερα, θεωρούσε ότι η λύση έπρεπε να είναι σταδιακή, με βαθμιαίες κατακτήσεις. Ως πρώτη μάλιστα κατάκτηση θεωρούσε την απομάκρυνση των ξένων στρατευμάτων από τις κρητικές πόλεις και την αντικατάστασή τους από ντόπια πολιτοφυλακή, με Έλληνες αξιωματικούς. **Σύμφωνα με το Κείμενο Γ**, ο Βενιζέλος ανησυχούσε για την τύχη του νησιού τη στιγμή που ο Πρίγκιπας δεν ενημέρωνε τους συμβούλους του για την πορεία των ενωτικών διαπραγματεύσεων και των διαβημάτων με αποτέλεσμα να προκαλείται κλίμα δυσπιστίας και καχυποψίας ανάμεσα στους δύο άνδρες «*Η άγνοια του περιεχομένου των διαπραγματεύσεων και των διαβημάτων του πρίγκιπα, ο οποίος δε θεωρούσε αναγκαία τη σχετική πληροφόρηση των συμβούλων του, ασφαλώς όξυνε το κλίμα δυσπιστίας και καχυποψίας των σχέσεών του με τον Βενιζέλο*».

(από το σχολικό βιβλίο) Η διάσταση των απόψεων στο πολιτικό ζήτημα δεν άργησε να λάβει τη μορφή προσωπικής αντιπαραθέσης. Ο Βενιζέλος είχε καταστήσει σαφές ότι δεν αναγνωρίζει στον Πρίγκιπα το δικαίωμα να διαχειρίζεται προσωπικώς το εθνικό ζήτημα της Κρήτης: «*Ως ένας εκ των τριακοσίων χιλιάδων Κρητών, δεν σας εκχωρώ το δικαίωμά μου, ώστε*

μόνος σεις να ρυθμίζετε αυτοβούλως την εθνική πολιτική του τόπου μου!». Κακοί σύμβουλοι του Γεωργίου διοχέτευαν χαλκευμένα και συκοφαντικά κείμενα στις αθηναϊκές εφημερίδες εναντίον του Ελευθερίου Βενιζέλου, γεγονός που δημιούργησε βαρύ κλίμα διχασμού.

(Ενδεικτικός επίλογος)

Η διάσταση απόψεων των δύο αντρών και η προσωπική αντιπαράθεση οδήγησε στην εκδήλωση της επανάστασης στο Θέρισσο το 1905, το οποίο επέφερε συνθήκες εμφυλίου πολέμου στο νησί, υπονομεύοντας έτσι τα κεκτημένα της προηγούμενης περιόδου.

ΘΕΜΑ Δ1

(Ενδεικτικός πρόλογος)

Μετά την ανεξαρτησία της Ελλάδας το 1830, η χώρα ήρθε αντιμέτωπη με το ζήτημα της ανόρθωσης των υποδομών που όμως υπονομευόταν από τη δεινή οικονομική κατάσταση. Μόλις στα τέλη του 19^{ου} αιώνα και τις προσπάθειες του Τρικούπη άρχισε η χώρα να διαθέτει οδικό δίκτυο.

α. (από το σχολικό βιβλίο) Το 1830, οι υποδομές του ελληνικού κράτους ήταν ακόμη πρωτόγονες. Γέφυρες, αμαξιτοί δρόμοι, λιμάνια, υδραγωγεία, δημόσια κτίρια, όλα όσα στηρίζουν την οικονομική και διοικητική λειτουργία του κράτους, είτε δεν υπήρχαν καθόλου, είτε βρίσκονταν σε κακή κατάσταση. Κάτω απ' αυτές τις συνθήκες, ήταν απόλυτα φυσικό να στραφεί το ενδιαφέρον της διοίκησης προς την κατασκευή των απαραίτητων, σύμφωνα με τα ευρωπαϊκά πρότυπα, έργων. Οι προθέσεις, που ήταν και στον τομέα αυτό πολύ καλές, προσέκρουσαν στις αντίξοες συνθήκες που επικρατούσαν, και ειδικότερα στην αδυναμία εξεύρεσης των αναγκαίων οικονομικών πόρων. Εξάλλου, είναι γνωστό ότι το ελληνικό κράτος ξεκίνησε με ένα βαρύ δημοσιονομικό φορτίο, την εξυπηρέτηση δηλαδή των δανείων που είχαν συναφθεί στο εξωτερικό κατά τη διάρκεια του Αγώνα αλλά και αργότερα, στους δύσκολους καιρούς της κρατικής του συγκρότησης.

Στις χερσαίες συγκοινωνίες αλλά και στα περισσότερα από τα δημόσια έργα που είχε ανάγκη η χώρα, η έλλειψη του ιδιωτικού ενδιαφέροντος ήταν δεδομένη, καθώς οι επενδύσεις στις βασικές αυτές υποδομές δεν ήταν ιδιαίτερα κερδοφόρες. Το κράτος είτε απ' ευθείας, είτε μέσω των δήμων, προσπάθησε να ξεπεράσει τις δυσκολίες αυτές με τις δικές του δυνάμεις. Η δραστηριότητα του ήταν μάλλον υποτονική, τουλάχιστον μέχρι τη δεκαετία του 1870, καθώς τα χρήματα έλειπαν και οι μέθοδοι που υιοθετήθηκαν δεν ήταν δημοφιλείς (για παράδειγμα, οι αγγαρείες των

αγροτών στην κατασκευή δρόμων). Από πληροφορίες που μπορούμε να αντλήσουμε από τον πίνακα του Κειμένου Α, φαίνεται ότι με την αυγή της ανεξαρτησίας το 1830 τα χιλιόμετρα του οδικού δικτύου ήταν μόλις 13. Δειλά, γίνονται προσπάθειες επέκτασης από τις ελληνικές κυβερνήσεις και μέσα σε 40 περίπου χρόνια (1830 – 1872) δημιουργούνται 492 χιλιόμετρα δικτύου. Από πληροφορίες του Κειμένου Β δίνονται παραδείγματα που αποδεικνύουν την υποτυπώδη ανάπτυξη του οδικού δικτύου και τις συνέπειές του στην εσωτερική οικονομία. Το κόστος και η μεταφορά των αγαθών ήταν προβληματική : « τα δημητριακά σάπιζαν στην Τρίπολη, στο Ναύπλιο γίνονταν εισαγωγές. Στη Λιβαδειά το 1857 τα σιτάρια χαρίζονταν. Τα τούβλα που έφτιαχναν στον Μαραθώνα για να φτάσουν στην Αθήνα χρειάζονταν ταξίδι 8 ωρών και η τιμή τους ανέβαινε από 16 δραχμές η χιλιάδα στις 60 δραχμές». Οι δρόμοι της περιόδου μέχρι το 1870 είναι «δρόμοι διείσδυσης» όπως αναφέρει η Μαρία Συναρέλλη.

β. (από το σχολικό βιβλίο) Η πύκνωση του οδικού δικτύου πέρασε στην πρώτη θέση των εθνικών και τοπικών προτεραιοτήτων προς το τέλος του 19ου αιώνα και τις αρχές του 20ού. Η οικονομική ανάπτυξη, οι πιο γρήγοροι ρυθμοί αστικοποίησης, η δημιουργία των κεντρικών σιδηροδρομικών αξόνων και η ανάπτυξη του εσωτερικού εμπορίου ήταν παράγοντες που προώθησαν την κατασκευή οδικού δικτύου. Όπως προκύπτει από πληροφορίες του Κειμένου Β, το εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα του Τρικούπη έθεσε ως προτεραιότητα την εξάπλωση του οδικού δικτύου, το οποίο αποτελούσε προϋπόθεση για την ανάπτυξη του εμπορίου και των παραγωγικών δυνάμεων της χώρας και έκφραση της επιθυμίας της κυβέρνησης να δρομολογήσει την οικονομική ανάπτυξη « η επικείμενη υλική πρόοδος είναι άμεση συνάρτηση της ανάπτυξης των συγκοινωνιών» . Από τον πίνακα είναι εμφανές ότι κατά την «τρελή δεκαετία» της κυβέρνησης του Τρικούπη (1882 – 1892) τριπλασιάστηκαν τα χιλιόμετρα από 1.122 – 3.289.

γ. (από το σχολικό βιβλίο) Στους ανασταλτικούς παράγοντες θα πρέπει να συμπεριλάβουμε το μεγάλο κόστος της κατασκευής δρόμων σε ορεινά εδάφη αλλά και τον «ανταγωνισμό» των θαλάσσιων συγκοινωνιών που κυριαρχούσαν στις μεταφορές κοντά στα παράλια, δηλαδή σε πολύ μεγάλο τμήμα της χώρας.

(Ενδεικτικός επίλογος)

Το εκσυγχρονιστικό πρόγραμμα του Τρικούπη άλλαξε την εικόνα της Ελλάδας του 19^{ου} αιώνα και υλοποίησε την επιθυμία για απόκτηση σύγχρονου οδικού δικτύου.

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΑΥΣΜΑ

ΤΣΙΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ - ΠΑΠΠΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΑΥΣΜΑ

ΤΣΙΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ - ΠΑΠΠΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ

ΦΡΟΝΤΙΣΤΗΡΙΟ ΜΕΣΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ

ΕΝΑΥΣΜΑ

ΤΣΙΤΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ - ΠΑΠΠΑ ΔΕΣΠΟΙΝΑ